

שמיר ושית

מאת

אמוץ כהן

הקרקע: קרקע אדומה עמוקה מתאכלסת ע"י הסירה, קרקע סידנית רדודה חיוורת—ע"י קורנית. נראה שאלו הן השמיר והשית. אין להעלות על הדעת פירוש אחר לשמיר ושית. ויש סבורים שהנביא התכוון לשתי סרק ושאר צמחי חורש. אך אלה אינם מופיעים מיד עם העזובה של הכרמים. אלה מתפשטים באיטיות רבה ועשויים לכבוש את השטח רק במרוצת הרבה עשרות וגם מאות שנים.

הצמד שמיר ושית מכוון אפוא כנראה לסירה ולקורנית. אך מי מהצמד הוא הסירה ומי הוא הקורנית? הואיל והשמיר נזכר במקום אחר בסמיכות לקוץ—"על אדמת עמי קוץ שמיר תעלה" (ישעיהו ל"ב, יג) יש לשער כי השמיר הוא הסירה הקוצנית. מלבד זאת מוזכר השמיר כמעט תמיד בראש הצמד, שכן הסירה—השמיר נפוצה בשטח יותר מאשר הקורנית.

ועוד נקודות תימוכין בידינו. השמיר והשית מובאים במקרא כחומר הסקה. "מי יתנני שמיר ושית... אציתנה יחד" (ישעיהו כ"ז, ד) וכן "בְּעֵרָה כֹּאשׁ רִשְׁעָה שְׁמִיר וְשִׁית תֹּאכַל" (ט', יז). עד לפני שנים מספר היו משמשים צמחי הסירה והקורנית דלק מצוי מאד בכפרים, כמעט הדלק היחידי. צמחים אלה מצויים בכל מדרון הר ובכל מקום מובר, ועקירתן נוחה. נשים באות ומקוששות סירה וקורנית ומכינות לימים רבים, ומגבבות אותן על גדרות החצר לשמש אגב כך תומה בפני פורצים, אדם חזיה. הסירה נדלקת ונשרפת מהר והקורנית משמרת את גחליה לזמן יותר ממושך.

הנביא מציין את הבתה כמקום שרק ציידים

פעמים אחדות משלב הנביא יי'עיה במשאו את השמיר והשית בלא לפרט את טיבם. משמע שהם היו ידועים לכל אדם מחמת שהיו מצויים ושימשו במשק הבית כחומר הסקה והיו גם ידועים כצמחי בר הכובשים מהר כל חלקה חקלאית שנעזבה מידי עובריה. אך לנו אין והותם של שמות אלה ברורה ושוחרי המקרא אינם יכולים להסתפק בפירוש סתמי וכוללני והם תאביס לדעת את פירושם המדויק. אין בידינו להוכיח את הגדרתם. אנו יכולים רק לערוך השוואה בין התמונה המשתקפת במקרא לבין זו של המציאות בחיי הכפר שבימינו ולשער, לפחות, את והותם המדויק של השמיר והשית.

במשל הכרם מתוארת העבודה הענפה בהכשרת קרקע הבתולה ונטיעת הגפנים. כנגדה מובאות התוצאות השליליות המאכזבות, שבעטין נעזב הכרם, נהפך לבתה, ומעלה שמיר ושית.

גם כיום נעשות כל עבודות ההכשרה האלה, גם כיום מתקבלת אותה תמונה של כרם נעזב ותוצאות העזובה. דוגמאות למכביר נודמנו אחרי מלחמת השחרור. כרמים פורחים ניטשו, הגפנים נשחתו ונעלמו והקרקע נתכסתה תוך שנים ספורות בכסות צפופה של הסירה הקוצנית. זרעיה של הסירה קלים מאוד ורוח מצויה מגלגלת אותם למרחקים ומפיצה אותם לכל מקום פנוי בלתי מעובד. אין סירה זריזה לכבוש שטחי קרקע תוך זמן קצר. אליה מתלווה צמח אחר—הקורנית. הסירה והקורנית הן השולטות בשדות הבור. אפשר להלך מרחקים רבים בלי לפגוש אלא רק את שני הצמחים האלה בצפיפות, אם כי לא בערכוביה. הן מחלקות להן את השטח לפי טיב

אין בדברינו משום הוכחה להנחתנו. אך ההקבלה בין המקור לבין המציאות בימינו מחזקת בנו את ההשערה כי השמיר והשית הם שמות עתיקים מתקופת המלכים ביהודה שיש לזהותם עם הסירה והקורנית. ההשוואה בין התמונות שבמקור לבין זו שבמציאות ימינו מראה שהן חופפות חפיפה של ממש. והשמיר והשית אינם אלא הסירה והקורנית. ואשר לסירה המוזכרת במקרא ונוהגים לזהותה עם הצמח הקוצנית הקרוי כיום סירה—אפשר שהוא שם נוסף (אם הזיהוי נכון) כשם שבימינו קרויה הסירה הקוצנית בלשון הפלחים בשני שמות: נתש בדרום הארץ, כילאן בצפונה.

באים שמה. גם כיום יוצאים הציידים לשדות הבתה. כאן מצויות החגלות המבוקשות לציידים, וכאן הן מצניעות את קיניהן בגומה תחת שיחי הסירה.

בימינו משמשת הסירה חומר בערה לאצטיות. הסיד בכבשנים הפרימיטיביים. לצורך זה מכסחים הכפריים שטחי סירה רבים. אגב כך מתפנים הרים שלמים מצמחית הבתה שלהם עד שהם נראים מגולחים וקרחים. לא עוברות שנים אחדות והסירה הקוצנית תוזרת לכסות את השטחים הקרחים. גם לכך אנו מוצאים לזכר בדברי ישעיהו: "והיו עמים משרפות שיד קוצים כסוחים באש יצתו" (ישעיהו ל"ג, יב).